Searching for Authentic Living Through Native Faith. The Maausk Movement in Estonia.

Jenni Rinne

Stockholm: Södertörn University 2016

217 sider. ISBN 9789187843495

Omtalt av: **Kaarina Aitamurto** [Ph.d., postdoktor, Aleksanteri Institute, University of Helsinki, kaarina.aitamurto@helsinki.fi]

Litteraturen om moderne hedensk tro og folketrobevegelser i flere sentraleuropeiske og skandinaviske land, for ikke å nevne de britiske øyer, er i vekst, men bare et fåtall studier har diskutert Maausk – den estiske folketroen. Samtidig er antallet estere som sympatiserer med denne bevegelsen eksepsjonelt høyt. Jenni Rinnes bok fyller dette hullet i litteraturen med en rik etnografisk studie basert på intervjuer og deltakende observasjon av Maausk-ritualer. Forfatterens varsomme tilnærming til opplevelsene til de menneskene hun studerer og den generøse bruken av intervjusitat, gjør at disse menneskenes stemmer virkelig høres når man leser boken.

Boken starter med en kort beskrivelse av forskningstemaet og det teoretiske og metodologiske rammeverket. Det sentrale konseptet i Rinnes analyse er «affect», som hun forstår både som et verb om å påvirke mennesker, skape følelser og oppførsel, og som et substantiv som betegner noe som har påvirkning på mennesker. I samsvar med dette teoretiske konseptet og hennes fenomenologiske tilnærmingens måte, fokuserer Rinne på temaer som de Maausk-praktiserende selv knytter til sterke affektive erfaringer, eller «affektive mønstre» (affective patterns). Det kan være lokale, nasjonale og transnasjonale identiteter, hellige plasser og følelsen av å være forbundet med tradisjonen.

Det første analytiske kapittelet diskuterer Maausk-tilhengernes holdning til konseptene religion og tro. Rinne forklarer deres motvilje mot å kalle Maausk en religion med at dette konseptet assosieres arven fra den sovjetiske ateistiske propagandaen og de generelle holdningene til religion i Estland, som tilsier at det enten er irrasjonelt eller potensielt fanatisk. Ønsket om å distansere Maausk fra religion forklarer hvorfor mange folk som identifiserer seg som Maausk-tilhengere foretrekker å ikke delta i noen organisert aktivitet. Det er også interessant at selv om Maausk-tilhengerne generelt unngår å framstille sin praksis som religion, så bruker de fortsatt denne kategoriseringen når den kan brukes for å rettferdiggjøre deres posisjon i det estiske samfunnet eller hjelpe å fremme saker som er viktige for dem, sånn som beskyttelse av hellige steder.

Rinne analyserer identitetsutforming innen Maausk og simultane lokalisering- og globaliseringsprosesser. Kapittelet som tar for seg dette, viser hvordan finsk-ugrisk eller lokale identiteter for mange Maausk-praktiserende er viktigere enn den estiske. Analysen ser lokalisering og etnifisering av identitet i sammenheng med globalisering og nyliberale ideers fremvekst. I Estland beskrives ofte nyliberalisme som en hegemonisk statlig ideologi, og tar man de dramatiske sosiale endringene som fant sted i forbindelse med Sovjetunionens oppløsning i betraktning, så har konseptet klart forklaringskraft når det gjelder å forstå identifisering innen dagens Maausk også. Like fullt så ville denne diskusjonen hatt nytte av en mer teoretisk sofistikert definisjon av konseptet nyliberalisme, som i boken brukes på en vag måte med vid betydning.

Viktigheten ved lokalitet er et sentralt tema også i det følgende kapitlet om hellige steder og de ulike betydningene disse har for de Maausk-praktiserende. Rinne knytter viktigheten av lokale hellige plasser ikke bare til økningen i naturspiritualitet, men også til sakralisering av hjemmet som en privat sfære, en tendens som kan spores til Sovjet-Estland. De to siste kapitlene tar for seg betydningen av tradisjon og autentisitet for Maausk-tilhørerne. Rinnes nyanserte analyse avdekker hvordan man i tilfellet med holdninger til hellige steder finner en rekke tilnærminger, fra puritansk insistering på å følge tradisjonen i en så autentisk form som mulig, til vektlegging av individuell utforskning og tradisjoners utvikling. Som dette tilsier, er det kontinuerlig disputerer både innen Maausk-miljøet og mellom miljøet og det estiske storsamfunnet som angir hvordan de hellige stedene innen Maausk skal bli bevart og benyttet.

Rinne lytter nøye til sine informanter og legger også vekt på å lese mening i ikke-verbal kommunikasjon. Hun bruker også egne erfaringer for å komme fram til nye analytiske innsikter. Et fascinerende eksempel her er hvordan hun gjennom deltakelse i rituell dans og sang opplevde seg selv som klossete og hennes videre analyse av årsakene til denne «feilen». På samme tid legger hun klokt til at akademikerens opplevelser alltid er subjektive og kan ikke nødvendigvis anses å representere opplevelsene til de som blir studert.

I analysen sin er Rinne i kontinuerlig dialog med ulike teoretiske diskusjoner. Hun plasserer sin egen studie innen etnologiske studier av levd religion, «globaliseringens antropologi» og forskning på nypaganisme. Av disse er det sistnevnte som er minst tilstedeværende i analysen. Et par ganger nevner Rinne kort at Maausk kan anses som en av de paganistiske eller nypaganistiske bevegelsene. I konklusjonen argumenterer hun imidlertid for at «Maausk cannot simply be labeled as [...] a neo-pagan group» (s. 193). En nøkkel for å forstå hvor dette perspektivet kommer fra kan kanskje bli funnet i et utdrag fra et intervju der en tilhenger sier at deres praksis bør være basert på tradisjon, fordi hvis ikke, vil det begynne å være «new age and neopaganism» (s. 49). Like fullt så innebærer kanskje det å akseptere informantenes skille mellom Maausk og nypaganisme å miste noen av mulighetene for komparative analyser. I studiet av folketro og paganisme i Europa, har man lenge diskutert nasjonalisme og etnisk essensialisme. Mange Åsatro-organisasjoner diskuterer eksempelvis aktivt om folk med ulik etnisk bakgrunn kan bli akseptert som medlemmer. Rinne nevner at etnisk eksklusivitet også eksisterer innen Maausk, men sammenstiller dette med informasjon

om hvor sjeldent uttalt fiendtlighet overfor andre etnisiteter finner sted, og likegyldigheten i spørsmålet om nasjonal identitet, til fordel for lokal og internasjonal finsk-ugrisk identifisering. Rinne argumenterer også for at Maausk-tilhengernes identifisering med urfolk fungerer som en motgift mot rasisme fordi disse minoritetene selv er offer for rasisme. Selv om jeg ikke har noen grunn for å stille spørsmålstegn ved Rinnes påstand om manglende aggressiv nasjonalisme innen Maausk, så finner jeg dette grunnlaget for å utelate en mer grundig diskusjon om nasjonalistisk essensialisme og eksklusjon litt vaklende eller til og med apologetisk.

Gitt at denne studien er et banebrytende bidrag i studiet av denne tematikken, så ville den ha fortjent en mer grundig redigeringsjobb, særlig hva gjelder språk. Like fullt så gir Rinnes bok et godt utgangspunkt for videre forskning på det estiske Maausk. Videre gir boken et unikt perspektiv på levde religiøsitet og Maausk-tilhengernes opplevelser, og er virkelig fornøylig å lese.

Oversatt av Malin Østevik